

TÜRKİYE'DE COĞRAFYA ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME VE İSTİHDAMI (1982-2012)

Niyazi KAYA

Millî Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara

İlk Kayıt Tarihi: 10.04.2013

Yayına Kabul Tarihi: 20.05.2013

Özet

Bu araştırma, 1982-2012 yılları arasında ortaöğretim kurumlarına coğrafya öğretmeni yetiştirmede meydan gelen gelişmeleri ve coğrafya/coğrafya öğretmenliği mezunlarının istihdamlarını incelemek amacı ile yapılmıştır. Araştırmada, betimsel yönetime uygun olarak "doküman analizi" tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda coğrafya/coğrafya öğretmenliği bölümlerine ilişkin meydana gelen gelişmeler ile bu bölüm mezunlarının çalışma alanlarına ilişkin sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Coğrafya Eğitimi, Coğrafya Öğretmeni, İstihdam

GEOGRAPHY TEACHER TRAINING AND EMPLOYMENT IN TURKEY (1982-2012)

Abstract

The purpose of this study is to investigate the developments on training of secondary school geography teachers and to analyse employment of graduates of geography and geography teaching departments from 1982 to 2012. In this study, technique of documentary analysis has been used in accordance with descriptive analysis. At the end of the study developments concerning departments of geography and geography teaching alongside job opportunities of graduates of these departments have been taken into consideration.

Key Words: Teacher, Geography Education, Geography Teacher, Employment

1. Giriş

Eğitim sistemini işletecek, bireyleri eğitecek kişi, öğretmendir. Öğretmenden beklenen görev; toplumsal beklentiler doğrultusunda ve Türk millî eğitiminin amaçları çerçevesinde evrensel bilgi, değer, beceri ve tutumlara sahip bireylerin yetişmesine katkı sağlayacak eğitim ve öğretim faaliyetlerini planlayarak uygulamasıdır. Öğretmenler bu işleri yaparken sosyal ve teknolojik gelişmelere göre kendilerini yenileyebilmelidir (Baki, 2009; 62). Bu yenileme ile milletlerin mutlu ve zengin bir şekilde yaşayabilmeleri için sürdürülebilir bir şekilde kalifiye insan kaynağı hazır hâle getirilir.

Milletlerin mutlu ve zengin bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için değişen ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan bilginin, toplumu oluşturan bireylere kazandırılması ve bilgiyi kullanma yollarının öğretilmesinde öğretmen en önemli kişidir.

Günümüzde öğretmenler, öğrencilerin çok çeşitlenmiş bilgi kaynaklarından sağladıkları bilgi ve edimlerinin seçim, sentez ve değerlendirmesini yapabilecek zihinsel ve eğitsel yeterliliklere malik olmak zorundadırlar (Aladağ, 2003: 8). Öğretmenler artık bilgi kaynağı olmaktan çıkmış bilginin nasıl edileceğini ve nerede kullanılacağını; bilginin birey, toplum ve insanlığın gereksinimleriyle olan ilişkisini, içinde yaşanılan çağ ve toplumun gereklerine uygunluğunu araştırmaya, yaşamı bütün insanlar için değerli kılmak konusunda çaba harcamaya yönelmişlerdir. Bu da öğretmenliğin nitelik sorununu gündeme getirmektedir (Duman, 1991: 268).

Çağımızda hemen hemen her alana katma değer getiren unsur, yeni bilgilere sahip olmaktır. Yeni bilgilere kaynakları itibarıyla anında ulaşmak ve hedef kitleleriyle paylaşarak yeni bilimsel üretim çabaları göstermek öğretmenlerin en temel uğraşı alanları olmaktadır. Bundan dolayı öğretmen yetiştirme uygulamaları bu sürecin başlangıcından en nihai noktaya varıncaya kadar büyük bir titizlikle ve uygulamalarıyla hiçbir detay atlanmadan incelenerek analizler yapılmalıdır.

Bu analizlere bağlı olarak öğretmen yetiştirme uygulamaları, istihdamı sağlayan kurumların da görüşleri alınarak ihtiyaca cevap verecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Bu bağlamda 1982-2012 yılları arasında üniversiteler bünyesindeki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümlerinin gelişimleri ile bu bölüm mezunlarının istihdamı bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, “betimsel analiz” yöntemi dâhilinde “doküman analizi” tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama aracı olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Geleneksel olarak doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir. Yöntemde hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilirliği, araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Örneğin, eğitimle ilgili bir araştırmada ders kitapları, öğretim programları, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite planları, öğretmen dosyaları, eğitimle ilgili resmî belgeler veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 188; Boğdan ve Bilken 1982; Goetz ve LeCompte, 1984).

Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir.

Doküman incelemesi yaparken izlenebilecek işlem basamakları vardır. Her araştırmacı bu basamakları araştırma probleminin niteliğine, doküman incelemesi sonucunda elde etmeyi hedeflediği veriye veya dokümanları ne kadar kapsamlı ve derinlemesine incelemesi gerektiğine bağlı olarak yeniden yorumlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 193; Forster, 1994).

Evren

Çalışmada ortaöğretim kurumlarına alan öğretmeni yetiştirmenin, üniversitelere geçtiği yıldan (1982-2012) günümüze kadar geçen süreçte, coğrafya eğitimi¹ verilen bölümler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmadan elde edilen veriler literatür analizi ile incelenmiş ve ardından doküman analizine tabi tutularak çalışmada kullanılacak bulgulara ulaşılmıştır. Dolayısıyla nitel bir çalışma olan bu araştırmada veri toplama ve analizinde “doküman analizi” kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, ulaşılan verileri çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve böylece birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan bulguların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

3. Bulgular

3.1. Öğretmen Yetiştirmenin Üniversitelere Devri

30 Mart 1983 tarihli 2809 sayılı yasa ile öğretmen yetiştirme görevi Millî Eği-

¹ *Eğitim fakülteleri bünyesinde bulunan coğrafya öğretmenliği ve pedagojik formasyon alması durumunda öğretmenlik hakkı kazanmalarından dolayı fen edebiyat veya edebiyat fakültelerindeki coğrafya bölümleri.*

tim Bakanlığından üniversitelere devredilerek İstanbul Atatürk, İzmir Buca, Bursa, Diyarbakır, Trabzon Fatih, Ankara Gazi, Erzurum Kazım Karabekir, Balıkesir Necatibey, Samsun ve Konya Selçuk Yüksek Öğretmen Okulları eğitim fakültelerine, 2 yıllık enstitüler eğitim yüksekokullarına dönüştürülmüştür. 27 üniversiteden 17'sinde 21 eğitim fakültesi ile 26 eğitim yüksekokulu oluşturulmuştur (Ulusoy, 2003: 100).

Ayrıca, 1982-83 öğretim yılında, yüksek öğretmen okullarından almış oldukları akademik teşkilat yapısına uygun olarak eğitim fakültelerinde şu bölümlerin /programların bulunması öngörülmüştür: Türk dili ve edebiyatı, biyoloji-kimya, tarih-coğrafya, Almanca, coğrafya-tarih, Fransızca, matematik-fizik, İngilizce, fizik – matematik, resim, fizik-kimya, müzik, kimya-fizik, beden eğitimi, kimya-biyoloji, eğitim (Öztürk, 2006: 17-18).

Yukarıda da görüldüğü gibi birbirinin ikinci dalı olan programlar, tek bölüm çatısı altında toplanmıştı. Öztürk'e göre; 1983 yılında gönderilen yeni programlara paralel olarak (29 Ağustos 1983 tarih ve 220-7232 sayılı genelge eki) bu kurumların yapısı da değişmeye başlamıştır. Fakültelere göre farklılıklar olmakla birlikte 1990'ların başına kadar eğitim fakültelerinin bölüm / anabilim dalı yapısına ilişkin yaygın uygulama Tablo 1'deki gibi gruplandırılabilir (Öztürk, 2006: 20).

Tablo 1. Eğitim Fakültelerinin Akademik Yapılanması (1983-93 Yılları Dönemi)

Bölüm	Anabilim/Ana Sanat Dalı	Bölüm	Anabilim /Ana Sanat Dalı
Eğitim Bilimleri	Eğitim Programları ve Öğretim Hizmetleri Psikolojik Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Özel Eğitim	Fen Bilimleri Eğitimi	Biyoloji Eğitimi Fizik Eğitimi Kimya Eğitimi Matematik Eğitimi
Sosyal Eğitimi	Bilimler Coğrafya Eğitimi Tarih Eğitimi	Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	Türk Dili Eğitimi Türk Edebiyatı Eğitimi
Yabancı Eğitimi	Diller Alman Dili Eğitimi Fransız Dili Eğitimi İngiliz Dili Eğitimi	Müzik Eğitimi	Ses Eğitimi Çalgı Eğitimi Müzik Kuramları Eğitimi
Resim Eğitimi	Resim Eğitimi Grafik Eğitimi Heykel Eğitimi Seramik Eğitimi Tekstil Tasarımı İş Eğitimi	Beden Eğitimi ve Spor	Beden Eğitimi Spor Eğitimi

(Kaynak: Öztürk, 2006: 20).

Geçiş yılının (1982-83) ardından YÖK programlarla ilgili kapsamlı düzenleme gerçekleştirmiştir (23 Ağustos 1983 tarih ve 83.46.519 sayılı karar). Söz konusu toplantıda kabul edilen öğretim programları (üniversite çatısı altındaki ilk programlar) 29 Ağustos 1983 tarih ve 220/7232 sayılı yazı ekinde rektörlüklere gönderilmiştir.

Alınan karar gereğince, 1983-84 öğretim yılından itibaren uygulanması öngörülen öğretim programları (öğretmenlik ve eğitim bilimleri) şunlardır: Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, müzik öğretmenliği, tarih öğretmenliği, resim-iş öğretmenliği, coğrafya öğretmenliği, beden eğitimi ve spor öğretmenliği, matematik öğretmenliği, eğitim yöneticiliği ve deneticiliği, fizik öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, kimya öğretmenliği, eğitimde ölçme ve değerlendirme, biyoloji öğretmenliği, eğitim yönetimi ve planlaması, İngilizce öğretmenliği, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, Almanca öğretmenliği, eğitim programları ve öğretim, Fransızca öğretmenliği, sınıf öğretmenliğidir.

Eğitim Yüksek Okulu Düzenleme dipnotunda; fizik, kimya ve biyoloji öğretmenlikleri programlarının “fiziksel bilimlere giriş” ve “fen bilgisi” derslerinin de öğretmenliğini yapabilecek yeterlikleri, tarih ve coğrafya öğretmenlikleri programlarının ise “sosyal bilgiler” dersinin öğretmenliğini yapabilecek yeterlikleri kazandıracak şekilde belirlendiği vurgulanmıştır. Ayrıca, seçmeli derslerin, eğitim kurumlarının özelliklerine, ihtiyaçlarına ve yeni gelişmelere uygun olarak belirlenebileceği belirtilmiştir (YÖK, 2007: 42).

3.1.1. Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması

Dünya Bankası kredisi ile MEB ve YÖK iş birliğinde yürütülen çalışmalar sonunda ortaya çıkan DB/YÖK modeli, Carnegie Forumu’nun 1986’da yayımladığı “Bir Ulus Hazırlanıyor: 21 Yüzyıl İçin Öğretmenler” adlı raporda ABD için üretilmiş önerilere dayanmaktadır. Bu raporda yer alan, “öğretmenlik mesleğinin standartlarını belirleyecek bir ulusal komite kurulmalıdır; öğretmen eğitimi için fen-edebiyat alanlarının birinden lisans derecesi alınması önkoşul olmalıdır; öğretmen yetiştiren programlar yüksek lisans derecesi verecek biçimde geliştirilmelidir” önerileri, DB/YÖK modeliyle Türkiye’de uygulamaya konmuştur (Okçabol, 2005: 130).

Bu modelle, öğretmen yetiştirme sürecinde yeni düzenlemeler getirilmiş, eğitim fakültelerinde yeni bölümler açılmış, yeni öğretmenlik sertifikaları geliştirilmiş ve bu arada, rehberlik alanı dışında kalan eğitim bilimleri alanındaki lisans programları kapatılmıştır.

DB/YÖK modelinin uygulanmasına kadar, eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde öğretmen yetiştirilirken, bu yeni modelle, eğitim dersleri yalnız öğretmenlik formasyon dersleriyle sınırlandırılmış, 4 yıllık programlar yanında 1.5 yıllık tezsiz yüksek lisans programlarıyla ve eğitim fakültesi dışında da öğretmen yetiştirilmesi başlanmış; alan derslerinin fen-edebiyat fakültelerinden alınması koşulu getirilmiştir.

Yeni modele göre, eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümleri, öğretmenlik formasyon derslerinin çoğunu verecek, öğretmen yetiştiren bölümler ise alan eğitimini ve okul uygulamalarını yaptıracaktır. Eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olanların öğretmen olabilmesi için sertifika programları yeniden düzenlenmiş, kimi sertifika programları kapatılmış ve 1.5 yıllık tezsiz yüksek lisans programları üretilmiştir.

İlköğretim ve ortaöğretim fen ve matematik alanları ile ortaöğretim sosyal alanlarında (tarih eğitimi, coğrafya eğitimi, felsefe grubu eğitimi, Türk dili ve edebiyatı eğitimi anabilim dalları) öğrenim görecektir öğretmen adayları tezsiz yüksek lisans programlarında da 3,5 + 1,5 ve 4 + 1,5 gibi iki ayrı uygulamaya göre öğrenim görecektir.

3,5 + 1,5 Seçeneği: Eğitim fakültesi ile alan derslerini verecek fakülte, birleştirilmiş lisans artı tezsiz yüksek lisans programı uygulayabilecektir. YÖK'e göre, bu programların lisans kademesindeki öğrenciler ilk yedi yarıyıldaki derslerini alan fakültesinden alır. Bu derslerin tümünü başarı ile tamamlayan öğrenciler lisans kademesinin son yarıyılında o alan nasıl öğretileceğine ilişkin ders ve uygulamalarını eğitim fakültelerinden alırlar ve bunları başarı ile tamamlayan öğrencilere o alanın adını ana dal, eğitimini de yan dal olarak belirten lisans diploması verilir (YÖK, 1998a: 40-41). Bu programda yetişen öğretmen yüksek lisans diplomasına sahip olacaktır.

4 + 1,5 Seçeneği: YÖK, Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen programlardan lisans diplomasını almış öğrencileri, lisans diploması almış oldukları programlarla ilgili ortaöğretim alanında öğretmen olarak yetiştirmek amacıyla üç yarıyıla eşdeğer bir süreyi kapsayan yüksek lisans programları (YÖK, 1998a: 41) düzenlenmiştir. 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans denen bu programlarla, lisans mezunu olan kişi, 1,5 yıl sürede alacağı (Tablo 54'ün ikinci sütununda yer alan) öğretmenlik formasyonu dersleriyle yüksek lisans derecesine sahip öğretmen olacaktır.

3.2. Üniversitelerde Coğrafya Eğitimi (1982-1012)

20 Temmuz 1982 tarihli ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile öğretmen yetiştiren kurumların üniversiteye bağlanması üzerine coğrafya eğitimi veren bütün kurumlar üniversite bünyesine alınmıştır. Yasanın çıkmasıyla beraber 1982-1983 eğitim ve öğretim yılında coğrafya eğitimi veren kurumlar şu şekildedir (Bakınız: Tablo 2).

Tablo 2. Coğrafya Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumları

Üniversite Adı	Fakülte/Bölüm Adı	Seçilen Aday Sayısı	En Küçük Puan	En Yüksek Puan
Ankara Üniversitesi	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkiye ve Ülkeler Coğrafyası	55	379.261	430.027
Ankara Üniversitesi	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fiziki Coğrafya ve Jeoloji	52	364.763	450.600

Üniversite Adı	Fakülte/Bölüm Adı	Seçilen Aday Sayısı	En Küçük Puan	En Yüksek Puan
Atatürk Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi Coğrafya	52	362.497	385.807
Ege Üniversitesi	Sosyal Bilimler Fakültesi Coğrafya	61	403.938	444.871
İstanbul Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi Umumi Coğrafya	63	374.188	436.202
İstanbul Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi Fiziki Coğrafya	64	365.803	395.690
İstanbul Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi Beşerî ve İktisadi Coğrafya	63	370.794	401.845
İstanbul Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi Türkiye Coğrafyası	63	375.328	397.307
Ankara	Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Tarih-Coğrafya	43	413.736	476.747
Ankara	Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Coğrafya-Tarih	43	414.092	486.910
Balıkesir	Necatibey Yüksek Öğretmen Okulu Tarih-Coğrafya	43	404.772	463.642
Balıkesir	Necatibey Yüksek Öğretmen Okulu Coğrafya-Tarih	43	400.409	454.923
Diyarbakır	Ziya Gökalp Yüksek Öğretmen Okulu Tarih-Coğrafya	43	395.017	453.721
Diyarbakır	Ziya Gökalp Yüksek Öğretmen Okulu Coğrafya-Tarih	43	392.741	426.948
Erzurum	Kazım Karabekir Yüksek Öğretmen Okulu Tarih-Coğrafya	43	387.943	427.342
Erzurum	Kazım Karabekir Yüksek Öğretmen Okulu	43	393.699	451.117
İstanbul	Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu Tarih-Coğrafya	43	416.194	469.108

Üniversite Adı	Fakülte/Bölüm Adı	Seçilen Aday Sayısı	En Küçük Puan	En Yüksek Puan
İstanbul	Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu	43	414.754	448.231
İzmir	Coğrafya-Tarih Yüksek Öğretmen Okulu	43	411.485	477.143
İzmir	Coğrafya-Tarih Yüksek Öğretmen Okulu	43	412.251	451.875
Konya	Selçuk Yüksek Öğretmen Okulu	43	398.264	432.717
Konya	Selçuk Yüksek Öğretmen Okulu	43	404.139	452.048
Samsun	Coğrafya-Tarih Yüksek Öğretmen Okulu	43	400.492	444.673
Samsun	Coğrafya-Tarih Yüksek Öğretmen Okulu	43	396.698	440.167
Trabzon	Fatih Yüksek Öğretmen Okulu	43	394.852	435.171
Trabzon	Fatih Yüksek Öğretmen Okulu	43	396.327	469.957

Dört üniversitede (İstanbul, Ankara, Atatürk ve Ege Üniversiteleri), dört fakültede (Dil ve Tarih- Coğrafya, Edebiyat (2 adet) ve Sosyal Bilimler Fakülteleri), dokuz Yüksek Öğretmen Okulunda (Gazi, Selçuk, Fatih, Necatibey, Diyarbakır, Kazım Karabekir, Atatürk, İzmir, Samsun) 26 bölüme (bütün öğrencilerin kayıt olduğu varsayıldığında) 1.247 öğrenci coğrafya eğitimi yapmak üzere kayıt olmuştur. (ÖSYM, 1982: 11-14).

20 Temmuz 1982 tarihli ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 30 Mart 1983 tarihli 2809 sayılı yasaya dönüştürülmesi ile yüksek öğretmen okulları eğitim fakültelerine, iki yıllık enstitülerde yükseköğretilere dönüştürülmüştür. Yapılan bu düzenleme ile 1984-1985 eğitim öğretim yılında coğrafya eğitimi veren kurumlar şunlardır (Bakınız Tablo 3): Sekiz şehrimizdeki (Ankara, Erzurum, Diyarbakır, İzmir, İstanbul, Trabzon, Samsun ve Bursa) dokuz üniversitenin 13 fakültesindeki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümlerinde 883 öğrenciye (bütün kontenjanların dolduğu var sayıldığında) eğitim verilmeye başlanmıştır (ÖSYM, 1984: 1-28).

Tablo 3. 1984-1985 Eğitim ve Öğretim Yılında Coğrafya Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumları

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı
Ankara Üniversitesi	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi	Coğrafya	Atatürk Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği
Atatürk Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	Dicle Üniversitesi	Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği
Dokuz Eylül Üniversitesi	Buca Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	Ege Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya
İstanbul Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	Gazi Üniversitesi	Gazi Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Fatih Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	Marmara Üniversitesi	Atatürk Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	Selçuk Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği
Uludağ Üniversitesi	Necatibey Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği			

(Kaynak: ÖSYM, 1984: 1-28).

1990 yılına kadar Tablo 3’teki üniversiteler bünyesi altında bulunan fakültelerdeki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümlerinde coğrafya eğitimi öğrenci kontenjanları değişmekle beraber devam etmiştir.

1990’lı yıllarda Türkiye’de yaşanan siyasal gelişmeler doğrultusunda iktidarda bulunan hükümetlerin politikası doğrultusunda üniversite sayısının artırılması, 1992-1993 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan ikinci öğretim uygulaması ve Türk Cumhuriyetlerinde bulunan üniversitelerin ÖSYM kılavuzuna dahil edilmesi ile coğrafya eğitimi yapılan bölüm sayısı artış göstermiştir. Bu durum 16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasına bağlı olara orta öğretim sosyal alanlara yönelik öğretmen yetiştiren programları kapatılması ile kesintiye uğradıysa da 2004 yılında başlatılan her şehre bir üniversite politikası sonucunda coğrafya eğitimi verilen üniversite, fakülte ve bölüm sayısı sürekli bir artış göstermiştir (Bakınız Tablo 4).

Tablo 4. 1990-2012 Yılları Arasında Yeni Açılarak Öğrenci Alımı Yapılan Coğrafya Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumları

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Kontenjanı	Açıldığı Yıl
Fırat Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	32	1990
Balıkesir Üniversitesi	Necatibey Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	54	1993
Balıkesir Üniversitesi	Necatibey Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği İÖ'	33	1993
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	33	1994
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	33	1994
Gazi Üniversitesi	Kırşehir Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	43	1994
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Fen ve Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	33	1994
Süleyman Demirel Üniversitesi	Burdur Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	32	1995
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	41	1995
Fatih Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	16	1997
Niğde Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	42	1997
Niğde Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği İÖ	42	1997
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	42	1999
M.E. Resulzade Bakı Devlet Üniversitesi		Coğrafya	9	1999
Y. Mammadaliyev Nahcivan Üniversitesi		Coğrafya	11	1999
Kazakistan Abay Devlet Üniversitesi		Coğrafya	5	1999
Kazakistan Al-Farabi Üniversitesi		Coğrafya	5	1999
Kazakistan Ş. Esenov Devlet Üniversitesi		Coğrafya	5	1999
Kırgızistan Issık Göl Devlet Üniversitesi		Coğrafya	2	1999
Kırgızistan Devlet Millî Üniversitesi		Coğrafya	2	1999
Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi		Coğrafya	2	1999

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Kontenjanı	Açıldığı Yıl
Balikesir Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	54	2000
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	32	2000
A.S. Puskin Batı Kazakistan Sosyal Bilimler Devletler Üniversitesi		Coğrafya	3	2000
Doğu Kazakistan Devlet Üniversitesi Coğrafya		Coğrafya	3	2000
Kazakistan H. Dosmuhamedov Atrrau Üniversitesi		Coğrafya	3	2000
Kazakistan H.Dulati Taraz Devlet Üniversitesi		Coğrafya	3	2000
Kazakistan H.Jubanov Aktöbe Üniversitesi		Coğrafya	3	2000
Kazak Devlet Kız Pedagoji Enstitüsü		Coğrafya	3	2000
Kazakistan Korkut Ata Kızılorda Devlet Üniversitesi		Coğrafya	3	2000
M. Auezov Güney Kazakistan Üniversitesi		Coğrafya	3	2000
Kazakistan O.A. Baykonurov Jezkazgan Üniversitesi		Coğrafya	2	2000
Atatürk Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	41	2000
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	42	2000
Dicle Üniversitesi	Batman Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	32	2001
Bakü Devlet Üniversitesi		Coğrafya	8	2001
Nahçıvan Devlet Üniversitesi		Coğrafya	5	2001
Balıkesir Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	42	2000
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Uşak Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	42	2004
Sakarya Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	31	2005
Şüleyman Demirel Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	31	2005
Nahçıvan Devlet Üniversitesi	Taratşünaslık Fakültesi	Coğrafya	10	2005

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Kontenjanı	Açıldığı Yıl
Harran Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	31	2006
Uşak Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi ²	Coğrafya	41	2006
Sumgayıt Devlet Üniversitesi		Coğrafya	3	2006
J. I. Mechikov Odessa Milli Üniversitesi	Jeoloji ve Coğrafya Fakültesi	Coğrafya	5	2007
Giresun Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	41	2008
Mustafa Kemal Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	31	2009
Mustafa Kemal Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	31	2009
Kırşehir Ahi Evren Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	47	2010
Bilecik Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	41	2010
Bilecik Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	41	2010
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	47	2010
Çankırı Karatekin Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	30	2011
Çankırı Karatekin Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	30	2011
Karabük Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	70	2011
Karabük Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya İÖ	70	2011
Karabük Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	Coğrafya (Uzaktan Eğitim)	50	2011
İstanbul Üniversitesi	Açıktan ve Uzaktan Eğitim Fakültesinin	Coğrafya Öğretmenliği	5000	2012

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı kararları doğrultusunda zaman bazı coğrafya eğitimi veren kurumları kılavuzdan çıkarmış (Bakınız Tablo 5) veya tekrar (Bakınız Tablo 6) almıştır.

Tablo 5. Yıllara Göre ÖSYM Kılavuzundan Çıkarılan Coğrafya Eğitimi Verilen Yüksek Öğretim Kurumları

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Girdiği Yıl	Çıkarıldığı Yıl
Kazakistan Ş. Esenov Devlet Üniversitesi		Coğrafya	1999	2000

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Girdiği Yıl	Çıkarıldığı Yıl
A.S. Puşkin Batı Kazakistan Sosyal Bilimler Devletler Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Kazakistan Abay Almatı Devlet Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Doğu Kazakistan Devlet Üniversitesi,		Coğrafya	2000	2003
Kazakistan H. Dosmuhamedov Atrrau Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Kazakistan H.Dulati Taraz Devlet Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Kazakistan H. Jubanov Aktöbe Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Kazak Devlet Kız Pedagoji Enstitüsü		Coğrafya	2000	2003
Kazakistan Korkut Ata Kızılorda Devlet Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
M.Auezov Güney Kazakistan Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Kazakistan O.A.Baykonurov Jezkazgan Üniversitesi		Coğrafya	2000	2003
Dicle Üniversitesi	Batman Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	2001	2004
Nahçıvan Devlet Üniversitesi		Coğrafya	2005	2004
Al-Farabi Kazak Devlet Millî Üniversitesi		Coğrafya		2007
Y. Balasagın Kırgız Milli Üniversitesi ³		Coğrafya	1999	2007
Oş Devlet Üniversitesi		Coğrafya	1999	2007
.I. Mechnikov Odessa Mili Üniversitesi	Jeoloji ve Coğrafya Fakültesi	Coğrafya	2007	2009

Tablo 6. Yıllara Göre ÖSYM Kılavuzundan Çıkarılan ve Daha Sonra Dahil Edilen Coğrafya Eğitimi Verilen Yüksek Öğretim Kurumları

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Çıkarıldığı Yıl	Girdiği Yıl
Dicle Üniversitesi	Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	1999	2004
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Fatih Eğitim Fakültesi	Coğrafya Öğretmenliği	1999	2008

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Çıkarıldığı Yıl	Girdiği Yıl
Fatih Üniversitesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Coğrafya	2001	2005
Sungayıt Devlet Üniversitesi	Kimya ve Biyoloji Fakültesi	Coğrafya	2010	2011

YÖK'ün hangi kıstaslara göre coğrafya bölümlerini açtığına veya kapattığına dair kamuoyu ile paylaşılmış bir bilgi olmadığından 2000 yılından sonra 17 coğrafya bölümünün neden ÖSYS kılavuzlarında yer almadığına ilişkin bulgulara yer verilememiştir.

Coğrafya eğitiminin üniversitelere verilmesinden sonra coğrafya eğitimi verilen bölümlerin sayısındaki artışa bağlı olarak 2012 yılında 31 üniversite bünyesinde 34 fakültede, 8'i coğrafya öğretmenliği, 25'i coğrafya bölümü, 1'i uzaktan eğitim olmak üzere toplamda 34 bölümde coğrafya eğitimi verilmeye başlanmıştır.

4. Coğrafya/Coğrafya Öğretmenliği Bölüm Mezunlarının İstihdamı

Türkiye'de dört yıllık lisans eğitimi sonunda coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümü mezunlarının ana istihdam alanını Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesindeki resmi ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Bununla beraber 1990'larda sayıları hızla artan özel dershaneler ile 2000'i yıllardan itibaren ortaya çıkan etüt merkezleri de önemli bir istihdam alanı olarak ortaya çıkmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün eğitim yapan resmi ortaöğretim kurumlarında 7 Ocak 2012 tarihi itibarı 81 ilde istihdam edilen coğrafya öğretmeni sayısı 10.015, norm kadro yönetmeliğine göre istihdam edilmesi gereken öğretmen sayısı 11.624, norm açığı 1.609'dur (MEB, 2013).

Tablo 7. Coğrafya Öğretmenliği Türkiye Geneli Norm Durumu

İl Adı	Toplam Normu	Mevcut	İl Adı	Toplam Normu	Mevcut
Adana	342	273	Kocaeli	238	175
Adıyaman	110	104	Konya	333	272
Afyonkarahisar	123	99	Kütahya	99	75
Ağrı	72	44	Malatya	154	146
Amasya	67	61	Manisa	217	193
Ankara	715	664	Kahramanmaraş	188	175
Antalya	319	290	Mardin	126	111
Artvin	42	37	Muğla	129	122
Aydın	161	159	Muş	53	46
Balıkesir	194	169	Nevşehir	52	51
Bilecik	44	32	Niğde	56	49

İl Adı	Toplam Normu	Mevcut	İl Adı	Toplam Normu	Mevcut
Bingöl	47	41	Ordu	138	120
Bitlis	54	45	Rize	88	73
Bolu	51	39	Sakarya	132	99
Burdur	54	47	Samsun	234	229
Bursa	368	310	Siirt	56	44
Çanakkale	88	79	Sinop	47	36
Çankırı	38	25	Sivas	127	112
Çorum	104	87	Tekirdağ	121	85
Denizli	168	147	Tokat	109	99
Diyarbakır	214	220	Trabzon	149	147
Edirne	64	64	Tunceli	18	18
Elazığ	116	115	Şanlıurfa	227	164
Erzincan	49	47	Uşak	60	54
Erzurum	139	137	Van	152	148
Eskişehir	123	107	Zonguldak	101	77
Gaziantep	236	200	Aksaray	68	59
Giresun	98	93	Bayburt	19	16
Gümüşhane	32	20	Karaman	50	46
Hakkari	63	58	Kırıkkale	53	44
Hatay	215	198	Batman	91	86
Isparta	83	81	Şırnak	79	61
İçel	276	247	Bartın	37	35
İstanbul	1.545	1.186	Ardahan	26	21
İzmir	552	505	Iğdır	31	27
Kars	49	41	Yalova	34	32
Kastamonu	71	52	Karabük	38	36
Kayseri	233	195	Kilis	24	20
Kırklareli	53	37	Osmaniye	91	83
Kırşehir	50	46	Düzce	57	42
Toplam	7.502	6.331	Genel Toplam	11.624	10.015

MEB’te çalışan coğrafya öğretmenlerin sayısal olarak en fazla bulunduğu il 1.186 öğretmen ile İstanbul’dur. Onu, 664 öğretmen ile Ankara, 505 öğretmen ile İzmir, 310 öğretmen ile Bursa, 273 öğretmen ile Adana izlemektedir (MEB, 2013). Bu beş ilde çalışan 3138 coğrafya öğretmenin toplam coğrafya öğretmenleri içerisindeki oranı % 26.5’dir.

MEB’te sayısal olarak en fazla coğrafya öğretmeni açığı bulunan il 359 öğretmen ile İstanbul’dur. Onu, 69 öğretmen ile Adana, 63 öğretmen ile Kocaeli, 63 öğretmen ile Şanlıurfa, 61 öğretmen ile Konya takip etmektedir (MEB, 2013).

Coğrafya öğretmeni açığı sayısal olarak değil de oransal olarak ele alındığında

oransal olarak en fazla öğretmen açığı bulunan il % 39 ile Ağrı'dır. Onu, % 38 ile Gümüşhane, % 34 ile Çankırı, % 30 ile Kırklareli, % 28 ile Şanlıurfa izlemektedir (MEB, 2013).

Coğrafya öğretmeni ihtiyacı bulunmayan iller Tunceli ve Edirne iken öğretmen fazlası bulunan tek il ise Diyarbakır'dır.

MEB'in 2004-2012 yılları² arasından ilk atama (kadrolu ve sözleşmeli), açıktan atama, kurumlar arası atama olarak coğrafya öğretmeni olarak istihdam edilen öğretmenlere ilişkin verilere bakıldığında (Bakınız tablo 8) son dokuz yılda 3.404'ü kadrolu, 1.232'si sözleşmeli olmak üzere atanan toplam coğrafya öğretmeni sayısı 4.636'dır. Sözleşmeli öğretmen uygulamasının başladığı yıldan itibaren bu kadroda bulunan öğretmenlere de kadrolu öğretmen kadrolarına geçiş hakkının tanınmasından dolayı aslında 2004-2012 yılları arasında atanan toplam coğrafya öğretmeni sayısı 3.404'dir (www.atama.meb.gov.tr).

Tablo 8. Yıllara Göre MEB'te İlk Atama Olarak Coğrafya Öğretmeni Olarak İstihdam Edilenler (2004-2012)

Yılı	Kadrolu Atanan Öğretmen Sayısı	Sözleşmeli Atanan Öğretmen Sayısı
2004	326	-
2005	20	
2006	95	
2007	556	55
2008	63	129
2009	162	507
2010	658	541
2011	1215	
2012	299	

5. Sonuç ve Öneriler

30 Mart 1983 tarihli 2809 sayılı yasa ile öğretmen yetiştirme görevinin Millî Eğitim Bakanlığında üniversitelere devri ile 13 üniversitede, 13 fakültede, 9'ı coğrafya öğretmenliği 4'ü coğrafya bölümü olmak üzere toplamda 13 bölümde verilmeye başlanan coğrafya eğitimi, 2012 yılında 31 üniversite bünyesinde 34 fakültede, 8'i coğrafya öğretmenliği, 25'i coğrafya bölümü, 1'i uzaktan eğitim olmak üzere toplamda 34 bölüme çıkmıştır. Bu bölümlerin birinci sınıflarına yerleşen öğrenci sayısı 1984 yılında 940 iken (ÖSYM, 1984 1-128) yeni açılan bölümler ile 2011 yılında bu rakam 2.565'e (<http://www.osym.gov.tr/dosya/1-57952/h/2011tablo4-2172011.pdf>)

2. MEB branşlar bazında ilk atamaya ilişkin olarak resmi istatistiklerini 2004 yılından itibaren yayımlamaya başladığı için veri olarak 2004 yılı başlangıç alınmıştır.

çıkıştır³.

Öğretmen yetiştirme görevinin MEB’den alınarak üniversitelere verildiği 1983-1984 eğitim ve öğretim yılından itibaren birinci sınıfa kayıt olan her öğrencinin 4 yıl sonunda mezun oluğunu varsaymaya dayalı bir projeksiyon yapılacak olursa üniversitelerin coğrafya/coğrafya öğretmenliği bölümlerinden mezun olabilecek öğrencilerin sayısı 2012 yılı itibari ile 28.931’dir (Bakınız Tablo 9).

Tablo 9. Yıllara Göre Coğrafya Bölümlerinden Mezun Olabilecek Öğrenci Sayısı

Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı	Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı
1986-1987	940	1999-2000	1.737
1987-1988	820	2000-2001	...
1988-1989	830	2001-2002	712
1989-1990	838	2002-2003	918
1990-1991	861	2003-2004	967
1991-1992	818	2004-2005	1.006
1992-1993	873	2005-2006	962
1993-1994	824	2006-2007	1.045
1994-1995	876	2007-2008	1.109
1995-1996	1.042	2008-2009	1.168
1996-1997	1.209	2009-2010	1.169
1997-1998	1.352	2010-2011	1.720
1998-1999	1.400	2011-2012	1.935

Son sekiz yılda MEB’in istihdam ettiği coğrafya öğretmeni rakamları ile (3.404) coğrafya/coğrafya öğretmenliği mezunlarının rakamlarına bakıldığında (10.114) arz ve talep dengesine uyumlu bir şekilde coğrafya bölümlerinin açıldığını söylemek olası değildir. Oysaki 1990’lı yıllardan itibaren Hükümetlerin AB’ye üye olma politikalarının etkisi ile nüfus içerisinde yükseköğrenim mezunlarının sayısını artırmak için yeni üniversitelerin açılması ve 2005 yılından itibaren her ile üniversite açma politikasının sonucu coğrafya bölümlerinin sayısının artması bu bölümlerde öğretim programlarının farklılaştırılması ile avantaja dönüştürülebilirdi. Özellikle enerji, gıda, ulaşım, haberleşme, kırsal kalkınma, uluslararası ilişkiler, su kaynaklarının yönetimi, doğal afetler ve risk yönetimi gibi alanlarda nitelikli eğitim veren bölümlerin açılması ile bu sağlanabilirdi.

Ancak bu şekilde AB’ye uyum süreci çerçevesinde yapılan yasal düzenlemeler ve yükseköğretimde Avrupa’da başlatılan Bologna sürecine uyumlu bir anlayışla eğitim verebilecek ve mezunlarını sadece MEB’e bağlı örgün eğitim kurumlarında veya özel

3. Araştırma yapıldığı dönemde ÖSYM tarafından yükseköğretim kurumlarına yerleştirilenlere ait veriler yayımlanmadığından 2012 yılına ait veriye yer verilmiştir.

eğitim kurumlarında çalışmaya mahkûm kılmayan bir coğrafya eğitimi ile bölümler kendilerine ve öğrencilerine yeni bir yol açabilirlerdi.

Birinci sınıfa kayıt olan öğrencilerin tamamının dört yıl sonunda mezun olduğu varsayımına dayanılarak yapılan projeksiyona bağlı olarak oluşturulan tablo 11 da ki veriler incelendiğinde mezun sayısının 1995-1996 eğitim ve öğretim yılında hızla arttığı görülmektedir. Kanaatimizce bu durumun en temel nedeni 1992-1993 eğitim ve öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Selçuk Üniversitelerinde uygulanmaya başlanan ikinci öğretim uygulamasından mezun olan coğrafya öğrencileridir. 1992-1993 eğitim ve öğretim yılında beş üniversitede sadece coğrafya öğretmenliği bölümlerinde ikinci öğretim olarak verilen coğrafya eğitimi 2012 yılında 14 üniversitede coğrafya bölümlerinde verilmektedir (Bakınız Tablo 10).

Tablo 10. İkinci Öğretim Yapılan Coğrafya Bölümleri

<i>Sıra Nu.:</i>	<i>Üniversite Adı</i>	<i>Fakülte Adı</i>	<i>Bölüm Adı</i>	<i>I. Sınıf kontenjanı</i>	<i>En Düşük Puan</i>
1	Afyon Kocatepe	Fen-Edebiyat	Coğrafya	70	389.789
2	Ahi Evran	Fen Edebiyat	Coğrafya	50	396.642
3	Atatürk	Fen Edebiyat	Coğrafya	80	387.993
4	Balıkesir	Fen Edebiyat	Coğrafya	90	393.738
5	Bilecik	Fen Edebiyat	Coğrafya	45	386.987
6	Çanakkale Onsekiz Mart	Fen Edebiyat	Coğrafya	75	395.819
7	Çankırı Karatekin	Fen Edebiyat	Coğrafya	35	385.539
8	Fırat	İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi	Coğrafya	80	387.271
9	Harran	Fen Edebiyat	Coğrafya	45	390.248
10	Kahramanmaraş Sütçü İmam	Fen Edebiyat	Coğrafya	70	386.328
11	Karabük	Fen Edebiyat	Coğrafya	75	384.081
12	Mustafa Kemal	Fen Edebiyat	Coğrafya	45	398.242
13	Ondokuz Mayıs	Fen Edebiyat	Coğrafya	55	400.021
14	Sakarya	Fen Edebiyat	Coğrafya	50	396.735

İkinci öğretim olarak eğitim veren coğrafya eğitiminin verilmeye başlanması, 1997 yılından itibaren Fatih Üniversitesi, Niğde Üniversitesi ve Afyon Üniversitesi gibi yeni kurulan üniversitelerde coğrafya bölümlerin açılması ve 1991 yılında SSCB'nin dağılması ile yeni kurulan Türk Cumhuriyetleri ile her alanda başlayan yakın iş birliğinin sonucu olarak bu ülkelerde kurulu bulunan üniversitelerdeki coğrafya bölümlerinin ÖSYM kılavuzunda yer alması ile coğrafya bölümlerinde öğrenim gören öğrenci sayısı 1992 yılından itibaren mezun sayısı 1996 yılından oransal olarak artış göstermiştir.

Bu artış, Dünya Bankası ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında 1991 yılında öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerine yönelik bir proje olarak başlatılan çalışmanın 1997’de uygulamaya konması ile eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasının bir sonucu olarak ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi altında bulunan coğrafya öğretmenliği bölümlerinin kapatılması ile durmuştur. Bu uygulamanın bir sonucu olarak 1997-1998 eğitim ve öğretim yılında birinci sınıflara ayrılan 1.431 kişilik kontenjan 1998-1999 yılında 712’ye düşmüştür.

Coğrafya eğitimi verilen bölümlere ayrılan kontenjanlar, 1999 yılında Afyon Kocatepe, 2000 yılında Ondokuz Mayıs ve Balıkesir, 2004 yılında Uşak, 2005 yılında Sakarya ve Süleyman Demirel, 2006 yılında Harran, 2008 yılında Giresun, 2009 yılında Hatay Mustafa Kemal, 2010 yılında, Kırşehir Ahi Evran, ve Kilis 7 Aralık, 2011 yılında Çankırı ve Karabük Üniversiteleri bünyesinde coğrafya bölümlerine öğrenci alımının başlaması ve 1999 yılından itibaren Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Ukrayna da bulunan üniversiteler bünyesinde yeni açılan coğrafya bölümlerini de öğrenci alımının başlaması artmaya başlamıştır. Bu artışta en büyük payı yeni açılan bölümlerin eğitim fakültelerinde olmamasından dolayı fen edebiyat fakülteleri bünyesindeki coğrafya bölümleri almıştır.

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması kapatılan Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği 2004 yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği 2008 yılında öğrenci almaya başlamıştır.

1999-2012 yılları arasında yeni açılan coğrafya bölümlerinden 15 tanesi fen-edebiyat fakülteleri bünyesinde⁴ 3 tanesi eğitim fakülteleri bünyesinde açılmıştır.

Öğrencilerini, mezunlarını, mezunlarından hizmet alanları ve alan çalışanlarını mutlu ve memnun edecek bir coğrafya eğitimi için yapılması gereken çalışmalar şunlardır:

- 1941 Türk Coğrafya Kongresinde olduğu gibi tüm tarafların katılımı ile ihtiyaç analizlerine dayalı coğrafya eğitimi strateji belgesi oluşturulmalıdır. Bu belge doğrultusunda coğrafya eğitiminin planlaması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi yapılmalıdır. Bu yapılırken de coğrafya eğitimi sunanlar ile bu hizmetten yararlananların bakış açısının objektif olarak iş ve işlemlere yansıtılmalıdır.

- Coğrafya eğitimine yönelik olarak üniversite veya fakültelerden gelen talepler ile uygulamaların karşılanmasına yönelik olarak YÖK’te tıpkı TÜBİTAK destekleme programlarının değerlendirme süreçlerinde olduğu gibi iş ve işlemleri inceleyerek taleplere cevap verecek mekanizmalar kurulmalıdır.

---

4. Bu rakama 2001 yılında açılan ve ikinci öğretim yapan Kahramanmaraş Sütçü İmam, Atatürk Üniversitesi ve Balıkesir Üniversiteleri bünyesindeki bölümler dâhil edildiğinde fen-edebiyat fakülteleri bünyesinde coğrafya eğitimi verilen bölüm sayısı 18’dir.

- Küresel gelişmeleri takip ederek hükümete veya kamu kurum ve kuruluşlarına rapor sunabilecek düzeyde coğrafya eğitiminin verilebilmesi için tam zamanlı veya % 50 oranında İngilizce eğitim verecek coğrafya bölümleri açılmalıdır. Kendilerini Türkiye'nin en köklü üniversiteleri olarak tanıtan ve üniversite sınavında en başarılı öğrenciler tarafından tercih edildikleri için kendilerini ayrıcalıklı olarak gören Boğaziçi, Ortadoğu Teknik, Hacettepe, Sabancı ve Koç Üniversitelerinde tarih bölümleri olmasına karşın coğrafya bölümlerinin olmaması büyük bir eksikliklerdir.

- Coğrafya araştırmalarının desteklenmesi için coğrafya eğitiminin uzun yıllar boyunca yapıldığı fakülteler daha fazla sorumluluk almalıdır. Bugün pek çok üniversitenin coğrafya bölümünde kendi yetiştirdiği coğrafyacıların çalışmasından gurur duyan Atatürk Üniversitesinde coğrafya bölümünün açılmasından ancak 40 yıl sonra ilk kez bir ulusal coğrafya sempozyumunu 2012 yılında yapabirmiştir. Bu yapılamıyorsa tıpkı bu yıl XVIII düzenlenen Türk Tarih Kongresi gibi ulusal coğrafya kongreleri düzenlenmelidir.

- Coğrafya bölümlerini tercih edilebilir kılmak için Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi alanında uzman ve yaptığı çalışmalar fark yaratarak tüm dünyanın takdirini kazanmış David Lambert, ve David Vaughn gibi coğrafyacıardan öncelikle lisansüstü düzeyde sonrada lisans düzeyinde yararlanılmalıdır.

- Coğrafyaya yeni bir bakış açısı kazandırmak için coğrafya bölümlerinin öğretim programları günümüz teknolojilerinden destek alacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Örneğin 1950'lerden sonra artan şehirleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çarpık kentleşme buna bağlı olarak yaşanan çevresel sorunlara yönelik bilgi, tutum, beceri ve değer kazandırabilecek dersler özellikle eğitim fakültelerinin öğretim programlarına dâhil edilmelidir. Bu kapsamda yer verecek dersler medeniyet tarihi, kültür coğrafyası, halk kültürü, iletişim Coğrafyası'dır.

- Türkiye'deki en eski meslek kuruluşlarından biri olan Türk Coğrafya Kurumu, üniversitelerdeki coğrafya eğitiminin niceliği ve niteliğine ilişkin çalışmalara öncelik vermelidir. Bu kapsamda Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi tarafından her yıl periyodik olarak yayımlanan eğitimi izleme raporlama sistematüğinden yararlanabilir.

- Coğrafya öğretmenliği programlarında tüm orta öğretim kurumlarının öğretim programlarına yönelik eğitim vermekten vazgeçilmelidir. Seçme sınavı ile yerleştirilen orta öğretim kurumlarında özellikle Fen ve Sosyal Bilimlerinde öğrenim gören ve gelecekte sahip oldukları yeteneklerinden dolayı devletin üst kadrolarında görev alacak çocuklara sınırların kalktığı ve devletlerin farklı şekillerde bağımlı kıldıkları bir dünya hazırlanabilmeleri için farklılaştırılmış programlar geliştirilmeli ve bu programlara uygun öğretim materyalleri geliştirilmelidir.

6. Kaynakça

Aladağ, C. (2003). Orta Öğretimde Coğrafya Öğretmeni Profili ve Öğretmen Görüşleri Işığında Müfredat Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniver-

- sitesi. Konya.
- Baki, A. (2009), Türkiye’de alan Öğretmeni Yetiştirmede Programlarının ve Politikalarının Değerlendirilmesi, Eğitimde Yansımalar: IX Türkiye’nin Öğretmen Yetiştirme Çıkmazı Ulusal Sempozyumu 12-13 Kasım 2009, Ankara: Evren Yayıncılık ve Basım San. Tic. A.Ş.
- Bogdan, R.C.ve Biklen, S. K.(1982). Qualitative Research For Education, An introduction to Theory and Methods. Boston: Allyn and Bacon.
- Duman, T. (1991) . Türkiye’de Orta öğretime Öğretmen Yetiştirme. İstanbul: MEB Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Araştırma ve İnceleme Dizisi No: 20.
- Eriñç, S. (1973). Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye’de Coğrafya. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Eşme, İ. (2003).Yüksek Öğretmen Okulları. İstanbul Bilgi-Başarı Yayımevi.
- Forster ,N. (1994). The Analysis of Company Documentation. C.Cassell and G. Symon (Eds.) Qualitative Methods in Organizational Research: A pratical quide, London: Sage.
- Goetz, J. P. Ve LeCompte, M.D. (1984). Ethnography and Qualitative Design in Educational Research, New York: Academic Press.
- http://ikgm.meb.gov.tr/sayisal_veriler.asp?ID=207, 11.01.2013
- Kaya, N. (2012). Türkiye’de Coğrafya Eğitimi, Program, Ders Kitapları ve Öğretmen Eğitimi Bonyutu. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- MEB (2012). 7 Ocak 2013 Tarihli Dilekçeye Verilen Yazılı Cevap. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.
- Okçabol, R. (2005) Öğretme Yetiştirme Sistemimiz. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Öngör, S. (1987). Geçen Yılları Düşündükçe. İstanbul: Tekin Yayımevi.
- ÖSYM (1985). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1987). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1988). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1989). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1990). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1991). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM, (1992). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları, Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1993). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1994). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları, Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1995). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM.(1997). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları, Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (1999). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En

- Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2000) ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2001), ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2002), ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2003). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2004). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları, Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2005). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2006). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları, Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2007). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2008). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2009). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2010). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2011). ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları. Ankara: ÖSYM.
- ÖSYM (2012), ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları, Ankara: ÖSYM.
- Öztürk, C. (2006), Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası. (2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SELÇUK, M. (2012). İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi (1900-1933). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.
- ULUSOY, A. (2003), Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretim İçin Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler. Teknişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Dergisi, Eğitimde Yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu (98-108). Ankara.
- Yıldırım. A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (8.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK (2007). Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri 1982-2007. Ankara: YÖK.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: he person who is responsible from actuating the system of education and educating individuals is the teacher. The expected duty of a teacher is to conduct planned activities of teaching and learning in order to make contribution to educate

individuals owning universal knowledge, value, skill and attitudes in accordance with social expectancies and purposes of Turkish national education.

In order to present a healthy and happy life to the nations, the teachers should be updated themselves on social and technological developments (Baki, 2009; 62) since the most important person playing key role on transferring the information stemming from changing needs and new developments to the next generations is the teacher.

Today teachers have to have mental and educational capability in order to make selection, synthesis and evaluation of varied information sources used by their students (Aladağ, 2003: 8). Teachers are not source of information anymore. The teachers tend to make research on how the information should be obtained from varied sources and where these information can be used, what the relations of information with the individuals and society are, whether it is appropriate to the concerned society or not. All of these questions bring up the problem of quality of profession of teaching. (Duman, 1991: 268).

In our era, value added factor in almost all area is to be knowledgeable about new developments. To reach sources of new knowledge promptly and to make effort on new scientific production by sharing it with target audiences have been the most basic activity of the teachers day by day. For this reason, all the process, from the beginning to the end, of training of teachers should be investigated and analyzed preciously without ignoring any details. Using this analysis, the applications of teacher training should be reconstructed in accordance with the needs by taking opinion of institutions providing employment. In this respect, the development of departments of geography and geography teaching and employment of their graduates between the years of 1982 - 2012 are main subjects of this study.

Method : In this study, technique of documentary analysis has been used in accordance with descriptive analysis. Documentary analysis covers written materials including information on facts of the study. Documentary analysis can be used as not only a single data collection method but also one of the data collection methods. (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187) Data of research have been investigated by literature analysis and then by documentary analysis in order to get findings of study.

Discussion :

Geography Education in Universities

The responsibility to educate teachers has been transferred from Ministry of National Education to the universities on 30th March, 1983 by-law of 2809. All institutes of 2 years have been transformed to education high schools and İstanbul Atatürk, İzmir Buca, Bursa, Diyarbakır, Trabzon Fatih, Ankara Gazi, Erzurum Kazım Karabekir, Balıkesir Necatibey, Samsun ve Konya Selçuk High Teacher Schools to faculties of education. Twenty one faculties of education in seventeen universities out of twenty seven universities and twenty six education high school has been established. (Ulusoy, 2003: 100).

By this organization from 1984-1985 education year, in thirteen faculties of nine universities in Ankara, Erzurum, Diyarbakır, İzmir, İstanbul, Trabzon, Samsun ve Bursa geography and geography teaching departments opened their gates to education. (Look at Tablo 1)

Until 1990 geography and geography teaching departments in the faculties of universities on the Table 3 continued their education even if the students' number has changed in different years.

The political developments in 1990s in Turkey enabled the increase in the number of universities, the opening of night schools- universities and including universities in Turkish Republics into Student Selection and Placement Center (OSYM) guide. All of these also gave way to increase in the number of geography and geography teaching departments. In 2012, in 34 faculties of 31 universities in Turkey there were 8 geography teaching, 25 geography, one distance education geography departments. While the number of students placed in universities were 940 in 1984(ÖSYM, 1984 1-128), the number of students placed by OSYM reached 2565 with opening of new universities in 2011(<http://www.osym.gov.tr/dosya/1-57952/h/2011tablo4-2172011.pdf>).

Employment of Geography Teachers

The main employment areas of four year BA graduates of geography and geography teaching departments are secondary schools of Ministry of National Education. Besides increasing number of private courses for the exam of the selection and placement in a university in 1990s and the opening of private study centers in 2000s gave opportunity of employment of above mentioned graduates.

By the date of 7th January, 2012 the number of geography teachers have been determined as 10.015 according to staffing regulation the necessary number of geography teachers were 11.624, and so the deficiency of staffing of geography teacher was 1.609 in secondary schools of Ministry of National Education (MEB, 2013). Ministry of National Education has assigned 3404 regular, 1232 contractual of 4636 geography teachers as the first assignment (regular and contractual), vulnerability assignment and institutional assignment.

Conclusion : There is no cohesion between the employed geography teachers by Ministry of National Education and graduates of geography/geography teaching departments. Therefore, it will not be incorrect to claim that the balance of demand and supply has not been considered when a new department has been decided to be opened in Turkey. However, from 1990s the politics of governments demanding membership of European Union have tended to take some precautions as to increase the number of university graduates in the public by opening new universities. From 2005 the politics of opening a university in every city can be used as an advantage. For example, the curriculum of geography departments should have been adjusted to provide new opportunities for graduates rather than one way of being teacher. Therefore, the graduates can be employed in other sectors such as energy, food industry, international relations, management of natural sources which have strategic importance like water.

(Footnotes)

1. İkinci öğretim
2. Afyon Kocatepe Üniversitesine bağlı olarak 2004 yılında açılarak faaliyet gösteren bölüm Uşak Üniversitesinin kurulması ile bu üniversite bünyesinde faaliyet göstermeye başlamıştır.
3. Eski adı Kırız Millî Devlet Üniversitesi